

Xavier Benguerel

Visat núm. 15
(abril 2013)

per Ana Isabel Martínez Ramírez

Xavier Benguerel, nascut a Barcelona l'any 1905, va ser un gran escriptor i traductor al català. És un clar exemple d'escriptor d'una època marcada per les guerres, que va haver de viure a França i a Santiago de Xile a causa de l'exili. El seu primer contacte amb la llengua francesa i amb la seva literatura va ser ja de ben petit, gràcies a les escoles francòfones a les que va assistir. Per altra banda, va perfeccionar l'anglès amb classes particulars durant l'exili a Xile.

El terme que millor definiria aquest autor és el de «polifacètic», ja que va ser un home inquiet en l'àmbit de la literatura durant tota la seva vida. Va publicar tot tipus de gèneres: prosa, poesia, teatre, memòries i, fins i tot, assaig, a més de fer alguns guions de televisió i escrits periodístics. Va començar a escriure de molt jove, i va aconseguir publicar un conte a la revista *La Publicitat* amb només quinze anys.

Les seves novel·les, que sempre tenen en comú temes de caire social, tenen un rerefons psicològic i són vistes pels crítics com una declaració de les injustícies que la gent del seu temps va patir. Com a autor, explora tots els temes que preocupen la societat en cada etapa de la vida d'una persona: les crisis d'adolescència, els primers drames de l'edat adulta (l'amor, el sexe...), la realitat social del poble (i especialment del barri del Poble Nou) a principi del segle XX, la història col·lectiva, les dictadures i la guerra. Ja sigui en les primeres novel·les, marcades per un ambient de preguerra, o en novel·les posteriors, trobem un entorn molt urbà. En general, podem veure en els textos de Benguerel l'especial voluntat de crear estàndards i de modernitzar la literatura, així com la incessant cerca de la resposta a la pregunta «qui som?».

Pel que fa a les seves relacions, va mantenir contacte amb altres grans escriptors, com ara Rafael Tasis, Francesc Trabal, Sebastià Gasch, Armand Obiols, Lluís Montanyà, Pere Calders, Mercè Rodoreda, Anna Murià i Joan Oliver (Pere Quart). La correspondència amb aquest últim va ser especialment estreta després de l'any 1947, quan ambdós artistes comparteixen les traduccions fetes per ells mateixos de Paul Valéry, i fins i tot comparen les seves versions dels mateixos textos i comenten la tria de les paraules. Després de quinze anys d'exili, va tornar a Catalunya l'any 1954 i es va embarcar, amb l'escriptor i editor Joan Sales, en la creació de la col·lecció «El Club dels Novel·listes», que es dedicaria a editar nombroses novel·les de postguerra.

Com a traductor, es va dedicar a traduir autors com els francesos Baudelaire, Valéry i La Fontaine i els nord-americans Poe i Salinger, entre d'altres. A vint-i-un anys va adquirir una antologia poètica de Verlaine, i des de llavors es va dedicar a traduir tot un seguit de poetes francesos. D'entrada, el

seu projecte era traduir només simbolistes francesos, però atesa la fascinació d'aquests per Edgar Allan Poe, el camí natural era que ell acabés seduït per aquest gran escriptor nord-americà i també l'acabés traduït. Benguerel justifica la tria d'aquests grans autors amb una voluntat de continuar la tradició de la gran literatura catalana, malauradament interrompuda per la Guerra Civil i la Segona Guerra Mundial. Ell volia, segons les seves pròpies paraules, «edificar damunt les ruïnes la nova renaixença que còndidament es reclama des de sempre després de cada catàstrofe».

Quant a l'estil com a traductor poètic, Benguerel va mantenir sempre un gran rigor, una gran precisió i, sobretot, una gran flexibilitat a l'hora d'adaptar-se a la forma de cadascun dels textos que es proposava traduir. Volia que les seves traduccions fossin sempre en vers i que respectessin al màxim la forma de l'original, així com la rima i el ritme. Es pot dir d'ell que era un traductor estricte, no només per l'elecció d'autors difícils de traduir, sinó també per la voluntat de conservar les suggestions musicals i lèxiques creades pels autors simbolistes. A més, un tret distintiu de les seves traduccions és que recorria sempre a les esmenes i revisava els seus treballs constantment. De fet, ell mateix estableix una semblança entre l'art de traduir poesia i la feina d'un teòric tèxtil, és a dir, escollir la poesia amb la forma més especial, la millor poesia, i estudiar-la i adaptar la traducció a les seves característiques. Segons les seves pròpies paraules, Benguerel buscava una retòrica «per a cada poema la que posseís les orgàniques propietats de la pell, la que més s'ajustés per necessitat, per naturalesa, al seu principi, a la seva essència».

Cal remarcar com a ben curiós el fet que, tot i ser un traductor especialment de poesia, la major part de la seva obra personal va ser escrita en prosa (vint-i-tres novel·les i cinc reculls de narracions), a excepció d'un recull de poesia. Això no vol dir que la traducció no aportés res al seu estil, ja que, segons ell mateix: «Traduir poesia involucrava, per afegidura, importants beneficis. Entre d'altres, el d'organitzar-se un llenguatge basat en la precisió, la concisió. [...] Una labor, en fi, que contribueix a la formació i endegament del seu estil».

Entre els premis més importants rebuts durant la seva carrera, cal destacar el Premi Planeta, l'any 1974, per *Icària, Icària...* i el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, concedit el 1988.

Benguerel mor el 19 de desembre de 1990, als vuitanta-cinc anys, a Barcelona.

[**Per saber-ne més**](#)